

dy kamenů apod., sněhová políčka, zpravidla na kyselém podkladu. Převážně ve společenstvech svazů *Androsacion alpinae* (diagnostický druh) a *Agrostion alpinae*.

Rozšíření v ČR: Roste pouze v Krkonoších a v Hrubém Jeseníku. Původní výskyt byl omezen pravděpodobně pouze na subalpínský stupeň a na kary, avšak v Krkonoších se v souvislosti s osídlením rozšířil i do stupně supramontánního a vzácně až k dolní hranici oreofytika (min.: Herlíkovice u Vrchlabí, 500 m; max.: Krkonoše, Sněžka, 1602 m). Arely v ČR leží na severní hranici areálu.

O: 93a. Krk. les. (roztr. v povodí Labe, Úpy a Malé Úpy, sestupuje až do Herlíkovic), 93b. Krk. subalp. (hojně v karech, roztr. na hřebenech), 93c. Rých. (vz., snad jen druhotně), 97. Hr. Jes. (dostí vz. v karech a na skalnatých místech na hřebenech).

Celkové rozšíření: Horské oblasti stř. a j. Evropy (Pyreneje, Alpy, Vogézy, Vysoké Sudety, Karpaty, Apeniny, balkánská pohoří) a v Turecku. — Mapy: THART 1978: 37 (chybně zakreslena arela na Šumavě).

6. *Sedum sarmentosum* BUNGE — rozchodník šlahounovitý

Sedum sarmentosum BUNGE Mém. Sav. Étr. Pétersbourg 2: 109, 1835.

Vytrvalé, lysé, zelené byliny. Lodyhy trsnaté, plazivé nebo šlahounovitě poléhavé, ± nevětvené, až 30 cm dl. Listy v 3četných přeslenech, dužnaté, zploštělé, kopinaté, 15–25 mm dl. a 5–6 mm šir., na vrcholu tupě zašpičatělé. Květenství tvoří okolík vijanů. Květy přisedlé, 5četné, podepřené listeny; korunní lístky kopinaté, o něco delší než kalich, sytě žluté; tyčinek 10 ve 2 kruzích. Plody hvězdovitě rozestálé, slabě dřevnaté, žlutohnědé. VI–VIII. Hkf.

2n = ?

Pochází z v. Asie (s. Čína, Korea), zplanělý zjištěn ve Švýcarsku a na Slovensku. V ČR zřídka pěstován pro ozdobu na zahrádkách a vz. zplaňuje na štěrkovitých a písčítých stanovištích (Svádov u Ústí nad Labem). Není vyloučeno jeho další šíření podél železnic.

7. *Oreosedum* GRULICH — bělorozchodník, rozchodník

Oreosedum GRULICH Preslia 56: 41, 1984. — Syn.: *Sedum* L. Sp. Pl. 430, 1753 p. p. — *Leucosedum* FOURR. Ann. Soc. Linn. Lyon., ser. n., 16: 384, 1866, nom. nud. — *Sedum* L. sect. *Epeteium* BOISS. Fl. Orient. 2: 772, 1872 p. p. — *Sedum* L. sect. *Sedum* ser. *Alba* BERGER in ENGLER et PRANTL Natürl. Pfl.-Fam., ed. 2, 18a: 452, 1930. — *Sedum* L. sect. *Villosa* CLAUSEN Sedum North Amer. 92, 1975.

Lit.: THART H. et VAN DEN BERG A. J. J. (1982): The white-flowered European *Sedum* species. 2. Cytotaxonomic notes on *S. album* L. and *S. gypsicolum* Boiss. et Reut. Proc. Koninkl. Nederl. Akad. Wet., ser. C, 85: 677–691. — GRULICH V. (1990): *Oreosedum villosum* (L.) Grulich v Československu včera, dnes — a zítra? Muz. a Součas., ser. natur., 5: 23–42.

Vytrvalé nebo dvouleté, lysé nebo žláznaté byliny. Kořeny nitkovité. Lodyhy poléhavé, vystoupavé nebo přímé, často kořenující. Listy dužnaté, zpravidla střídavé, válcovité, vejcovité, obvejcovité až kulovité, na průřezu okrouhlé nebo shora mírně zploštělé, celokrajné, na bázi bez ostruhovitého výběžku, na špičce tupě zaokrouhlené. Květenství přímé, hroznovité, latnaté nebo kytkovité. Květní stopky nitkovité, alespoň zděli kalicha, listeny často chybějí. Květy pravidelné, oboupohlavné, většinou 5četné; kališní lístky trojúhelníkovité, na bázi srostlé; korunní lístky delší než kalich, volné nebo na bázi slabě srostlé, hvězdovitě rozložené, celokrajné, vejčité nebo kopinaté, bílé nebo růžové; tyčinky zpravidla ve 2 kruzích (vnější epipetalní), zcela výjimečně přítomen pouze kruh episepální; nektariové šupiny podlouhlé nebo kopisťovité; plodolisty přímé, krátké, široké, vejcovité, na bázi velmi slabě srostlé, čnělka krátká. Zralé měchýřky přímé, blanité, často žláznaté nebo s papilami, semena četná. — Asi 30 druhů v Evropě, s. Africe a jz. Asii, 1 druh zasahuje do Severní Ameriky. — Entomogam. Alogam.

1a Rostliny hustě žláznaté; květenství hroznovité až latnaté, nanejvýš s 15 květy; květní stopky 2–3 × delší než kalich; květy růžové. Rostliny vlhkých rašelinných luk 1. *O. villosum*

b Rostliny lysé; květenství kytkovité, husté, mnohokvěté; květní stopky ± zděli kalicha; květy bílé. Rostliny suchých skalnatých stanovišť 2. *O. album*

1. *Oreosedum villosum* (L.) GRULICH — bělorozchodník huňatý, rozchodník huňatý

Tab. 90/2

Oreosedum villosum (LINNAEUS) GRULICH Preslia 56: 45, 1984. — Syn.: *Sedum villosum* L. Sp. Pl. 432, 1753. — *Hjaltalinia villosa* (L.) Á. et D. LOVE Taxon 34: 163, 1985.

Exsikáty: TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 436, 564.

— Extra fines: Fl. Exs. Austro-Hung., no 2565. — SENNEN Pl. Esp., no 6569 (ut *S. imberbi* SENNEN).

Rostliny dvouleté nebo krátce vytrvalé, v době květu bez sterilních výběžků, žlutozelené, celé lepavě žláznaté. Lodyha tenká, přímá nebo vystoupavá, na bázi větvená nebo jednoduchá, někdy na bázi v úžlabí odumřelých listů s krátkými, snadno

opadavými postranními větvemi. Listy dužnaté, v obrysu čárkovité až obkopynaté, s rovnoběžnými stranami nebo v hor. čtvrtině nejširší, z obou stran lehce zploštělé, na průřezu oválné, 4–9 mm dl. a 1,5–2,0 mm šir., na bázi bez ostruhovitého výběžku, na špičce zaokrouhlené, odstálé, na kvetoucích lodyhách nejhořejší přímo odstálé až k lodyze přitisklé. Květenství hroznovité nebo latnaté, řídké, s 3–15 květy, dol. květy zpravidla s listeny; květní stopky tenké, nitkovité, 2–3 × delší než kalich. Květy 5četné; kališní lístky dužnaté, žláznaté, na bázi srostlé, zelené, cípy úzce trojúhelníkovité, tupě zašpičatělé, 2,0–2,5 mm dl.; korunní lístky volné, vejčité, 4–5 mm dl. a 2,0–2,5 mm šir., na konci tupé, bledě růžové, na bázi a zvl. na kýlu až masově růžové; tyčinek zpravidla 10, ve 2 kruzích, kratší než koruna, nitky žluté, prašníky růžově fialové; plodolisty vejcovité, na bázi velmi slabě srostlé, žláznaté, zelené, na hřbetní straně s růžovým nádechem; čnělka krátká. Měchyřky přímé, blanité, bělavé, žláznaté, 4–5 mm dlouhé. VI–VII. Tf.

$2n = 30$ (extra fines)

Variabilita: V Alpách byla popsána var. *alpinum* (HEGETSCHW.), která má být vytrvalá. Rostliny s opadavými zakončujícími větvemi byly pozorovány i v ČR, tato odchylka pravděpodobně nemá taxonomickou hodnotu. Z Francie byla popsána var. *pentandrum* (DC.), vyznačující se absencí epipetalního kruhu tyčinek; její taxonomická hodnota je nejasná. U nás podobné rostliny nebyly zjištěny.

Ekologie a cenologie: Vlhké rašelinné louky, zejména na pramenitých místech, při okrajích potůčků, vodních příkopů a kanálů, v iniciálních sukcesních stadiích na narušených místech. Na minerálně bohatších půdách typu anmoor, vyhýbá se vápencovému podkladu. Silně hemerofóbní druh. Nejčastěji ve společenstvech svazů *Caricion rostratae*, *Cardamino-Montion*, *Caricion fuscae* a *Sphagno recurvi-Caricion canescentis*.

Rozšíření v ČR: Vyskytoval se dříve roztroušeně až hojně v mezofytiku a oreofytiku Čech (s výjimkou teplých oblastí ve stř. a s. části) a z. a s. Moravy, v karpatské části Moravy pouze na s. okraji Beskyd. Jeho ústup je možno datovat už od začátku 20. století, dnes patří k nejohroženějším druhům naší květeny. Z našeho území bylo známo více než 300 lokalit, po roce 1980 byl však pozorován pouze na několika z nich. Příčiny ústupu je nutno hledat jednak v celkovém mizení rašelinných luk a pramenišť, jednak v úzké vazbě na určitá stadia sukcese společenstev, z nichž se po stabilizaci samovolně vytrácí. Od suprakolinního po supramontánní stupeň (min.: Jestřebí u Doks, 280 m; max.: Kvilda na Šumavě, 1 050 m). Moravou prochází východní hranice areálu. Δ – Ma-

py: ČERNÝ in HENDRYCH Acta Univ. Carol.-Biol. 1971: 279, 1973; GRULICH 1990: 31.

M: 24. Hor. Poohří (dříve roztr., †), 25. Krušn. podh. (dříve roztr., †), 26. Čes. les (Salajna, asi †), 27. Tachov. bráz. (Planá u Mariánských Lázní; Hostouň; nyní asi †), 28. Tep. vrchy (dříve dosti hojně, dnes asi †), 29. Doup. vrchy (dříve roztr., †), 30. Jesen.-rak. ploš. (Podbořánky u Jesenice †; Lužná u Rakovníka, asi †), 31. Plz. pah. (vz., †), 32. Křivokl. (Radnice †; Zbiroh †), 33. Branž. hv. (Oprechtice †), 34. Plán. hřeb. (Neurazy, nyní asi †), 35. Podbrd. (dříve dosti hojně, asi †), 36. Horaž. pah. (dříve roztr., dnes asi †), 37. Šum.-novohr. podh. (dříve hojně, dnes asi jen Michalov u Stach), 38. Bud. pán. (České Budějovice-Čtyři Dvory †), 39. Třeboň. pán. (dříve roztr., †), 40. Jihočes. pah. (Písecký hřeben roztr. †), 42. Votic. pah. (Chýnov u Tábora †), 43. Votic. vrch. (vz., Libenice ještě 1989), 44. Mileš. střed. (Milešovka †), 47. Šluk. pah. (Šluknov †; Studánka †; Horní Podluží †), 48. Luž. kotl. (Machnín †; Liberec †), 49. Frýdl. pah. (Frýdlant †; Raspenava †), 50. Luž. hory (dříve vz., †), 52. Ral.-bez. tab. (vz., †), 53. Podješ. (Sloup u České Lípy †), 55. Čes. ráj (Turnov †), 56. Podkrk. (dříve vz., †), 57. Podzvič. (Zvičina †), 58. Sud. mezih. (Adršpach †; Chudeč †), 59. Orl. podh. (Nový Hrádek †; Polom †; Sedloňov †), 63. Českomor. mezih. (dříve roztr., †), 64. Říčan. ploš. (Štířín †; Mnichovice †; Kostelec nad Černými lesy †), 66. Hornosáz. pah. (roztr., dnes asi †), 67. Českomor. vrch. (hojně, nyní asi pouze Stonařov; Hrutov), 68. Mor. podh. Vysoč. (Hornice u Jemnice †), 69. Želez. hory (Čiřtín †; Slavíkov †; Hlinsko v Čechách †), 71. Drah. vrch. (roztr., asi †), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (Horní Studénky †; Jeseník †), 74. Slez. pah. (dříve roztr., nyní †), 75. Jes. podh. (dříve dosti hojně, †), 76. Mor. brána (Odry †). — O: 85. Kruš. hory (dříve roztr., †), 86. Slavk. les (dříve dosti hojně, asi †), 87. Brdy (dříve roztr., asi †), 88. Šum. (dříve dosti hojně, nyní ještě Knížecí Pláně), 89. Novohr. hory (dříve roztr., asi †), 90. Jihl. vrchy (dříve roztr., asi †), 91. Žďár. vrchy (dříve hojně, nyní již asi †), 93. Krk. (dříve vz. v nižších polohách, †), 95. Orl. hory (dříve roztr., dnes již asi †), 97. Hr. Jes. (Rejvíz †), 99. Mor.-slez. Besk. (Čeladná †; Morávka †).

Celkové rozšíření: Západní, stř. a s. Evropa (od s. Španělska a sz. Jugoslávie po z. Finsko), Island, Grónsko, Severní Amerika (ostrovy při březích poloostrova Labrador). — Mapy: HULTÉN AA 1958: 53; MEUSEL et al. 1965: 196.

2. *Oreosedum album* (L.) GRULICH — bělorozchodník skalní, rozchodník skalní

Tab. 90/1

Oreosedum album (LINNAEUS) GRULICH Preslia 56: 44, 1984. — Syn.: *Sedum album* L. Sp. Pl. 432, 1753. — *S. album* L. subsp. *micranthum* (BAST.) SYME sensu auct. bohém. et morav.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 324, 1230. — PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 347. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 563. — Extra fines: Fl. Lusit. Exs., no 523. — Herb. Fl. Ross., no 1717.

Vytrvalé, lysé, tmavozelené, někdy červeně nabělé, ± řídce trsnaté byliny. Lodyhy plazivé, silné, kořenující, s krátkými nekvetoucími výběžky a přímými, 5–20 cm vys. květonosnými lodyhami. Listy dužnaté, střídavé, široce válcovité až téměř kulovité nebo obvejcovité, na průřezu okrouhlé, 4–12 mm dl. a 1–3 mm šir., na bázi bez ostruhovitého výběžku, na vrcholu zaoblené, od-

stálé. Květenství husté, bohatě větvené, mnoho-
květé, kytkovité, ± bez listenů; květní stopky krát-
ké, ± zděli kalicha, tenké až nitkovité. Květy 5čet-
né; kališní lístky dužnaté, na bázi srostlé, zelené,
cípy trojúhelníkovité, 1,0–1,3 mm dl.; korunní
lístky volné, vejčité až kopinaté, 3–4 mm dl.
a 1,3–1,8 mm šir., 2–3 × delší než kalich, tupě
zašpičatělé, bílé; tyčinek 10, ve 2 kružích, nitky
bělavé, prašníky tmavě fialové; nektariové šupiny
kopistovitě; plodolisty slabě srostlé, vejcovité,
čnělka krátká. Měchýřky za zralosti přímé, blaní-
té, bělavé, 4–5 mm dl., s drobnými papilami. VI.
Chf.

2n = 64 (ČR: 17b. Pavl. kop., 70. Mor. kras),
68 (ČR: 41. Stř. Povlt.), 34, 51, 85, 102, 136 (extra
fines)

Variabilita: Rostliny z některých extrémních lokalit
(Mohelno; Šibeničnick u Mikulova) se vyznačují drobnějším
vzrůstem, velmi krátkými a širokými, téměř kulovitými nebo
obvejcovitými listy a poněkud drobnějšími květy. Tyto rostliny
byly někdy ztotožňovány s druhem *Sedum microphyllum* BAST.
ex DC., původem z jz. Evropy. V kultuře však ztrácejí své
charakteristické znaky; jedná se tedy o ekomorfozu bez větší
taxonomické hodnoty. Z jižní Evropy, zvl. z Balkánu, byla
popsána celá řada odchylek, které vyžadují další studium.
Z rozsáhlé karyologické variability byly u nás zjištěny pouze
rostliny tetraploidní.

Ekologie a cenologie: Výslunné suché
skalnaté svahy a kamenitá místa, dosti často i na
druhotných stanovištích, např. na kamenných zíd-
kách. Zpravidla vyhledává bazické substráty, pře-
devším vápence, čediče a hadce. Hemerofilní
druh, místy se chová jako epekofyt. Roste ve spo-
lečenstvech svazů *Asplenion serpentini*, *Alyso-
alyssoideis-Sedion albi*, *Alyso-Festucion pallentis*
a *Helianthemo cani-Festucion pallentis*.

Rozšíření v ČR: Vyskytuje se v územích
s přirozenými skalnatými stanovišti, roztroušeně
až hojně v termofytiku a teplejších částech mezo-
fytika ve stř. a s. Čechách a na jz. Moravě od

Znojma po Moravský kras, jinde pouze izolovaný
výskyt, jako na Horažďovicku, Pavlovských kop-
cích a u Štramberka. Velmi často pěstován a zpla-
ňuje, zejména v blízkosti obcí a hradů, u některých
lokalit není možné jednoznačně určit původnost.
V kolinním a suprakolinním stupni (max.: Mile-
šovka, ca 800 m). — Mapy: ŠMARD A 1963:
map. 213 (Morava).

T: 1. Doup. pah. (okolí Kadaně), 4a. Loun. střed. (hojně),
4b. Lab. střed. (hojně), 6. Džbán (převážně druhotně), 7. Stře-
dočes. tab. (Házmburk; Říp; Čičovice u Okoře; jinde asi jen
zplanělý), 8. Čes. kras (hojně), 9. Dol. Povlt. (hojně), 10. Praž.
ploš. (Popovice u Brandýsa nad Labem; Jirny; jinde asi dru-
hotně), 11. Stř. Pol. (Chroustov u Kouřimi; jinde zplanělý), 12.
Dol. Pojiz. (druhotně), 14. Cidl. pán. (zplanělý), 16. Znoj.-brn.
pah. (roztr.), 17b. Pavl. kop. (hojně), 20b. Hustop. pah. (Tva-
rožná; Šlapanice; jinde druhotně). — M: 24. Hor. Poohří
(zplanělý), 27. Tachov. bráz. (Brod nad Tichou; Kočov u Pla-
ně; zda původní?), 28. Tep. vrchy (f. Svojší. pah. snad původní,
jinde zplanělý), 30. Jesen.-rak. ploš. (druhotně), 31. Plz. pah.
(zplanělý), 32. Křivokl. (hojně), 34. Plán. hřeb. (zplanělý), 35.
Podbrd. (zplanělý), 36a. Blat. (nepůvodní), 37b. Suš.-horaž.
váp. (Horažďovice; Hejná), 37f. Strak. váp. (vz.), 41. Stř. Povlt.
(roztr.), 44. Mileš. střed., 45. Verneř. střed. (roztr.), 47. Šluk.
pah. (zplanělý), 48. Luž. kotl. (zplanělý), 50. Luž. hory (Tol-
štejn), 51. Polom. hory (vz.), 52. Ral.-bez. tab. (vz.), 53. Podješ.
(zplanělý), 54. Ješ. hřb. (Hlubocký hřeben), 56. Podkrk. (údolí
Jizery; údolí Kamenice; Vrchlábí; zda původní?), 60. Orl.
opuky (druhotně), 62. Litomyš. pán. (zplanělý), 63. Českomor.
mezih. (Moravská Třebová, sotva původní), 64. Řičan. ploš.
(druhotně), 65. Kutnoh. pah. (asi jen druhotně), 66. Hornosáz.
pah. (druhotně), 67. Českomor. vrch. (zplanělý), 68. Mor.
podh. Vysoč. (roztr.), 70. Mor. kras (hojně), 71. Drah. vrch.
(údolí Velké Hané, zda původní?), 74. Slez. pah. (zplanělý),
75. Jes. podh. (Dolní Víkštejn u Vítkova, asi zplanělý), 76.
Mor. brána (Štramberk, jinde jen druhotně).

Celkové rozšíření: Evropa (na sever po Alandy,
v evropské části SSSR pouze v Pobaltí a v Karpatech), s. Afri-
ka, Turecko, Kavkaz. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 197.

Význam: Často pěstován na zahrádkách
a skalkách jako okrasná rostlina, např. v cv. Mura-
le, který se vyznačuje červeně zbarvenými listy
a narůžovými květy.

8. *Petrosedum* GRULICH — panetřesk, rozchodník

Petrosedum GRULICH Preslia 56: 39, 1984. — Syn.: *Sedum* L. Sp. Pl. 430, 1753 p. p. — *Sedum* sect. *Acutifolia* HAW. Philos.
Mag. 173, 1825. — *Sedum* sect. *Sedum* ser. *Rupestria* BERGER in ENGLER et PRANTL Natürl. Pfl.-Fam., ed. 2, 18a: 456, 1930.

Lit.: HOLUB J. (1972): Rozchodník bleďožlutý — *Sedum ochroleucum* Chaix ap. Vill. 1786 — nový antropofyt českosloven-
ské květeny. Zpr. Čs. Bot. Společ. 7: 79–82. — THART H. (1978): Biosystematic studies in the Acre-group and the series
Rupestria Berger of the genus *Sedum* L. Utrecht. — GRULICH V. (1988): Rod *Petrosedum* v Československu. Muz. a Součas.,
ser. natur., 2(1987): 23–37.

Vytrvalé, lysé nebo v květenství žláznaté byliny. Kořeny nitkovité. Lodyhy poléhavé nebo vystoupa-
vé, často kořenující. Listy dužnaté, střídavé, válcovité nebo shora velmi lehce zploštělé, v obrysu
čárkovité, na průřezu téměř okrouhlé, celokrajné, na bázi s ostruhovitým výběžkem, na vrcholu s tuhou
ostrou špičkou. Květonosné lodyhy přímé, květenství složeno z vidličnatě větvených vijanů; květní

Tab. 90: 1 *Oreosedum album*, 1a — souplodí. — 2 *O. villosum*. — 3 *Spathulata spuria*. — 4 *Petrosedum erectum*. — 5 *P.
reflexum*, 5a — květenství před rozkvetem, 5b — souplodí.

